Er Saddam Hussein den samme i går og i dag?

Saddam Hussein blir forhørt av Iraks nye maktelite. Hva kan et utsnitt av samtalen fortelle oss om den styrtede diktatorens tanker om seg selv og sin nye posisjon?

Av Tonje Raddum, stipendiat ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk, uio

Da Saddam Husseins regime falt i april 2003, kollapset både en stat og en institusjon fundert på en ideologi med utstrakt bruk av vold og sanksjoner. Regimets hierarkiske struktur var basert på en maktdistribusjon som gjorde det nesten umulig å utfordre Husseins enevælde. Mye er skrevet om konsekvensene av dette. Derfor vil jeg i denne artikkelen forsøke å rette blikket mot Hussein selv, i hans møte med den nye virkeligheten etter regimets fall, og rette oppmerksomheten mot Husseins subjektforståelse i forhold til den nye politiske orden. Er det mulig å forstå en person så fysisk utilgjengelig og utilnærmelig som Hussein? Det er med Saddam Hussein som med de fleste av oss: ingen kan forstås til fulle uten at vi trenger inn i hans hode.

Da Husseins hode er godt forvart bak lås og slå, har man få andre redskap enn tekster til rådighet for å bli kjent med ekspresident Husseins situasjon. Når det gjelder den tekstliggjorte Hussein, er det viktig å understreke at det ikke eksisterer et én til én-forhold mellom tekst og person. All tekst er mediert; det vil si presentert via et medium. Likeså er all tekst skrevet *av noen* og *for noen*, gjerne for å tjene et spesielt formål. Det er altså den tekstliggjorte Hussein

vi her skal bli kjent med. Som grunnlag for denne undersøkelsen har jeg valgt én enkelt tekst. Denne teksten forsøker ikke på noe vis å gjøre rede for Husseins psykiske tilstand. Ei heller har den som formål å belyse hans selvforståelse i det post-husseinske Irak. Den er valgt fordi dette er mest sannsynlig den aller første teksten som siterer Hussein etter at han havnet i amerikansk fangenskap. Dessuten vil denne formen for tekst kunne belyse dilemmaet *representasjon* som oppstår i skjæringspunktet mellom "virkelighet", tekst og kontekst.

Ifølge avisen al-Manara, som gjengir teksten, er den et referat av en samtale mellom Hussein og medlemmer av Det irakiske styringsrådet. Samtalen fant sted kort etter at de amerikanske styrkene bokstavelig talt dro Hussein opp av jorden. Ved hjelp av enkelte tekstanalytiske metoder vil jeg rette søkelyset mot Hussein, men også ta høyde for at samtalen fant sted under en gitt kontekst, samt referert av et medium hvis tilstedeværelse i teksten bidrar til å påvirke vår lesning og tolkning av den.

Når man studerer et sosialt fenomen representert i en tekst, må man alltid ta forbehold om språkets anvendelse i samspill

med kontekst. Her blir det viktig å se på hvordan forskjellige grammatiske konstruksjoner, vendinger og ord benyttes til å fremstille, forklare og skape mening av dette fenomenet. Videre må man se på hvordan disse meningskonstruksjonene benyttes for å skape relasjoner både *i og utenfor* teksten; dvs. innbyrdes mellom tekstens aktører, mellom aktørene og avisen, samt mellom avisen og deg og meg som lesere. Med utgangspunkt i avisteksten, skal vi se på *fenomenet* ekspresident Hussein, og på hvordan avisen presenterer og formidler ham for sine lesere. Fordi avisen har valgt å la Hussein representere seg selv *via direkte sitat* i teksten, får vi også mulighet til å studere *personen* Hussein representert ved egne utsagn. Men med ett forbehold: Selv slike direkte sitat medieres av avisen. Avisen låner dermed sin stemme til Hussein, samtidig som den tilføyer en mengde av sine egne observasjoner. Til sammen danner disse forhold det som kalles *avisens diskurs*, dvs. den måten avisen gjennom språklige virkemidler *ønsker* å representere verden, forklare fenomener og guide sine lesere. Derfor vil alt vi leser *om og av* Hussein i denne teksten være kjørt gjennom avisens “filter”, og dermed farge vår opplevelse av både situasjonen og teksten som helhet.

Når jeg nå skal analysere ekspresident Husseins subjektforståelse fra denne ene teksten, vil jeg kun støtte meg til tekstvitenskapens teorier om hvordan mening, representasjon og relasjoner formidles i tekst.¹ Utgangspunktet for denne analysen er “hva som ble sagt” og “måten samtalen formidles på”. I bunnen har vi den faktiske begivenheten hvor utvekslingen fant sted. Personen som refererte historien til pressen er ikke eksplisitt i teksten, men

som vi skal se, forhindrer ikke det at både han, en annen av tekstens aktører, samt avisen “blander seg inn” med subjektive kommentarer og innspill.

Saddams samtale

Bakgrunnen for denne teksten er Styringsrådets aller første samtale med Hussein etter at han ble arrestert i desember 2003. Samtalen ble arrangert fordi de amerikanske styrkene hadde behov for å verifisere at ekspresidenten ikke var en Saddam-kopi. Samtalen som utspilte seg mellom medlemmer av Det irakiske styringsrådet og Hussein er i avisen sitert slik:

(1) RÅDET: Hvorfor drepte du de to martyrene – den første og den andre Sadr?

(2) SADDAM (sarkastisk): Hvilken Sadr? Hvilken mann? Ingen mann eller Sadr vedrører meg.

(3) RÅDET: Hvorfor begravde du mennesker i massegraver?

(4) SADDAM: Har dere spurt de som er gravlagt der, disse svikere, tyver, villedede og iranske kollaboratører om de svek nasjonen?

(5) RÅDET: Folket er fattig samtidig som de sitter på oljen. Hvorfor gjorde du dette mot folket?

(6) SADDAM: Jeg er også en fattig mann. Jeg eier ingenting.

(7) RÅDET: Bare i Bagdad har du ti palass, og du påstår at du er fattig?

(8) SADDAM: Jeg har forlatt disse og eier ingenting. Disse er folkets palass.

(9) RÅDET: Du er en undertrykkende leder. Dine kriminelle handlinger har ødelagt tusener av liv?

(10) SADDAM: Tvert imot, jeg har vært en rettferdig og rettvis leder.

(11) RÅDET: Er du klar over hva folket ville

gjort med deg hvis vi overleverte deg til dem?

(12) SADDAM: De er villedet.

(13) RÅDET: Så hvorfor angrep du Kuwait?

(14) SADDAM: Dette er de arabiske forræderes skjebne.

(15) RÅDET: Ditt forhold til Syria og Egypt er dårlig. Er de også forrædere?

(16) Saddam tidde.

(17) Før medlemmene av Styringsrådet forlot åstedet, fikk Maqfiq al-Rabi' i Hussein for seg selv og sa til ham: (18) "Saddam Hussein, måtte Gud forbanne deg. (19) Hvordan skal du møte Gud på dommedag? (20) Det irakiske folk kommer til å sende deg til helvete." (21) Al-Rabi' i fortalte at Saddams svar beviste at han er en mafia-leder idet han fremviste den samme bøllete holdning han er kjent for da han svertet ham [al-Rabi' i] og holdt på å angripe ham.

al-Manara, 17.– 20.12.03, s. 3

Samtalen er et referat fra en litt større artikkel som inneholder både fortellende og analytiske sekvenser. Slik samtalen fremstilles i al-Manara, er formålet å fortelle om Husseins reaksjoner på spørsmålet om hvordan han skal møte Gud på dommens dag. Avisen repeterer dette elementet både på begynnelsen og slutten av teksten. I tillegg er det gjort til hovedpoeng i det oversatte utdraget ovenfor. Dette utdraget er også det eneste sted i artikkelen hvor Hussein er representert med sin egen stemme. Dermed blir dette tekstsekvensen som best kan fortelle oss noe om Husseins forståelse av sin nye situasjon.

Først skal vi ta for oss noen av førsteinntrykkene man får av å lese denne samtalen, og spør: Hvordan oppfatter vi som lesere

Hussein i denne teksten? Umiddelbart ser man kanskje for seg Hussein plassert foran en gruppe mennesker, hvor han svarer på spørsmål når han blir spurt. Kanskje får man også inntrykk av en viss flyt i samtalen, både menings- og tidsmessig. Samtalen gir også inntrykk av en våken og energisk Hussein som lar seg engasjere av de spørsmål som rettes mot ham. Imidlertid får man også inntrykk av at rådet har den dominerende rolle i samtalen forløp.

For å kunne si noe om hvordan Hussein posisjonerer seg selv i denne samtalen, må vi gå bak disse umiddelbare observasjoner og studere hvordan han refererer til seg selv, samt hvordan han definerer seg selv i forhold til de andre. Begge disse spørsmålene utdypes nedenfor. Ved en første gangslesning kan vi umiddelbart se på Hussins bruk av *deiksis*. Deiksis er et situasjonsrelativt lingvistisk redskap her brukt av tekstens aktører til å referere til en personlig, geografisk eller tidsmessig karakteristikk av situasjonen hvor et utsagn finner sted. Det finnes to klare eksempler på deiksis i denne samtalen. Det er hvor Hussein referer til seg selv i situasjonen og omtaler seg selv i fortid: (10) "[...] jeg *har vært* en rettferdig og rettvis leder", og (8) "[...] jeg *har forlatt* disse [palass]". Disse to utsagnene alene gir grunn til å tro at Hussein er orientert om sin situasjon som avsatt leder. Gjenspeiler denne erkjennelsen seg i hans oppførsel?

Samtalens makt ...

Turtaking er et sentralt element i samtaleanalyse. Studerer man turtaking-systemet i en ordinær samtale, ser man ofte at maktrelasjonene i samtaleforløpet er flytende og vekslende. Overordnet ligger makten til enhver tid hos den part som dominerer i

samtalsituasjonen, dvs. den part som krever respons fra sin kommunikasjonspartner. Å stille spørsmål forstås dermed som en tydelig statuering av makt. I vår samtale her synes maktrelasjonen å være statisk idet Styringsrådet gjentagende *krever* at Hussein svarer. For å best forstå de maktrelasjoner som utspilles i samtalen, må vi først analysere de spørsmålene Styringsrådet stiller, for siden å gå inn på Husseins svar – da især den *måten* han svarer på.

Selv om rammene for denne samtalen er identifiseringen av Hussein, refererer ingen av tekstens gjengitte spørsmål til dette formål. Derimot fokuserer teksten på spørsmål utelukkende relatert til ansvar, skyld, bot og anger. Medlemmene av Styringsrådet statuerer sin overmakt ved å styre samtalsituasjonen ikke kun ved å stille spørsmålene, men også ved den type spørsmål som stilles. Spørsmålene signaliserer dermed rådets juridiske legitimitet overfor Hussein, såvel som deres overmakt i selve kommunikasjonssituasjonen. Som en institusjon med en viss juridisk autoritet stiller rådet deres politiske motpart til ansvar for sine handlinger. Denne institusjonens interesse kan sammenfattes i ett spørsmål: “Hvorfor gjorde du dette mot folket og våre naboer?”

Ser vi på rådets spørsmål og de handlinger de knytter opp mot Hussein, kobler rådet ham til to ansvarsområder: “...hvorfor drepte/begravde/gjorde/angrep du ...”, og “[...] hvorfor [påstår du] ...”² Flere ganger dropper rådet spørsmålene til fordel for deklorative utsagn som: “Folket er fattig/du er en undertrykkende leder/dine kriminelle handlinger har ødelagt tusener av liv/ditt forhold til Syria og Egypt er dårlig”. Kun to ganger er disse utsagnene

Irakere demonterer en statue av Saddam Hussein. “Jeg har vært en rettferdig og rettviss leder,” sier han om seg selv når han blir forhørt.

etterfulgt av spesifiserende spørsmål.³

Det å fronte noen med påstander samt kreve svar er sjelden i kommunikasjon mellom likevektige parter, men desto mer vanlig i konfliktsituasjoner. Denne kommunikasjonsformen er også vanlig i juridiske prosedyrer og avhør, hvor påstand blir fremsatt og den mistenkte må gi “svar på tiltale”. Dermed blir det tydelig at rådet ser sin autoritet i en institusjonell kontekst. Dette gjenspeiles naturlig nok i maktbalansen mellom kommunikasjonspartnerne, samt blir styrende for den *type* spørsmål som blir stilt. Folket og institusjonen Irak krever Husseins svar.

Mot denne bakgrunnen er det pussig at avisen velger al-Rabi’ is personlige konfrontasjon med Hussein som hovedtema.

Her er det nemlig ikke institusjonen *Irak* som krever svar idet al-Rabi' i plasserer seg utenfor rådets institusjonelle funksjon. Derimot gir al-Rabi' i, leder for nasjonal sikkerhet og sekulært utdannet lege, opprinnelig fra al-Nasiriyya med lang botid i London, menneskerettighetsaktivist og shia,⁴ seg selv den makt som vanligvis er forbeholdt religiøse autoriteter ved å både forbanne Hussein ([18] "Måtte Gud forbanne deg") og stille ham dette samvittighetsspørsmålet: (19) "Hvordan skal du møte Gud på oppstandelsens dag?" Avisens vektlegging av denne episoden kan skyldes at al-Manara tilegner al-Rabi' i rollen som "lokal representant" for shiamuslimenes, og dermed lesernes interesser, og videre *forutsetter* at ethvert gudsfryktig menneske er interessert i Husseins samvittighet. Ut fra en nordeuropeisk sekulær tankegang er al-Rabi' is appell til Husseins religiøse samvittighet i en (semi)offisiell kontekst uvanlig, kanskje nærmest uhørt. I samfunn hvor religionen har en sterkere rolle i kulturen, vil et slikt spørsmål virke mindre provoserende. Hvis et slikt spørsmål ikke ansees for uvanlig, hvorfor gjøres det her til et hovedpoeng? Dette spørsmålet vender jeg tilbake til senere, men først skal vi se på Saddam Husseins svar til Styringsrådet.

...og makt i samtalen:

Ovenfor ble det antydnet at maktrelasjonen i denne samtalen synes å være statisk idet Styringsrådet gjentagende *krever* Husseins svar. Går vi inn i hans svar, ser vi at bildet er mer sammensatt. Utvekslingen mellom partene er organisert i sekvensielle par bestående av spørsmål/svar, spørsmål/svar, eller påstand/påstand. Utover disse parene foregår det ingen referert kommunikasjon.

Sammen med stadige gjentakelser av de samme eller beslektede ord og uttrykk,⁵ skaper teksten en rytme som gir inntrykk av flyt i samtalen. Ser vi nærmere på innholdet i Husseins svar derimot, kan mye tyde på at samtalen i realiteten fløt dårligere enn hva avisen formidler. Dette ser vi ved at hvert av rådets spørsmål fremkaller kun en kort kommentar, ikke nødvendigvis et svar. Enkelte ganger plukker svarene ikke opp tråden fra spørsmålene i det hele tatt. Slik halter kommunikasjonen helt til den bryter sammen; "Saddam tidde." (16).

Hva forteller dette oss om Husseins subjektforståelse? Ovenfor så vi at rådet knyttet Hussein til visse handlinger som "drepte/begravde/gjorde/angrep/påstår". I svarene på denne type spørsmål makter Hussein å vri seg unna ved å anvende ulike grammatiske og retoriske virkemidler. Et eksempel på en grammatisk strategi finner vi i hans bruk av verbløse setninger.⁶ Som svar på hvorfor han angrep Kuwait, sier Hussein: "Dette (subjekt) de arabiske folks skjebne (predikat)" (14). Verbløse setninger uttrykker ingen handling, og har dermed ingen agens, dvs. en person/ting som utfører handlingen. Dermed står han med ryggen fri. Hussein benytter også retoriske grep for å distansere seg fra handlinger presentert i rådets spørsmål ved å plukke opp "feil ende" av spørsmålet. Slik vender han oppmerksomheten vekk fra hans ansvar til hans tilstand: "(5) Folket er fattig [...] Hvorfor gjorde du dette [...]?" (6) Jeg er også [...] fattig [...] jeg eier ingen ting. (7) [...] i Bagdad har du ti palass og du påstår at du er fattig? (8) [...] jeg eier ingen ting. Disse er folkets palass." En tredje måte han distanserer seg fra spørsmålene, er ved å svare med et motspørsmål: "(1) Hvorfor drepte

du [...]? (2) Hvilken Sadr? Hvilken mann?”, og “(3) Hvorfor begravde du [...]? (4) Har dere spurt de som er gravlagte der om de [...]?”.

Mye tyder på at Hussein bevisst distanserer seg ved å konstruere en gjennomgående asymmetri mellom spørsmål og svar. En slik asymmetri kan være en følge av at han ikke anerkjenner spørsmålene som stilles. En annen mulighet er også at han bruker denne strategien – ikke for å “flykte unna”, men derimot for å stadfeste sin autoritet eller gjenvinne makt over samtalen ved hjelp av motspørsmål, eller upresise svar. Det er altså sannsynlig at Hussein er sin posisjon og rolle som informant meget bevisst. Dermed benytter han situasjonen til restitusjon av prestisje og statuering av sin nydefinerte makt.

For dette handler kun om Hussein, mannen som har “forlatt sine palass og eier ingen ting”. “Den andre”, *folket* som rådet taler på vegne av, og som søker Husseins anerkjennelse, ser ikke ut til å ha noen egenverdi i Husseins verden. De ulydige fikk som fortjent: “Har dere spurt de som er gravlagt der, disse svikere, tyver, villedede og iranske kollaboratører om de svek nasjonen?” (4).

Hussein forteller oss her at hans verden er svart/hvit. Du er enten for eller imot. Allerede tidligere i samtalen har han signalisert at i hans verden har forrædere verken stemme eller makt. Forrædere fjernes, destrueres, utviskes og gjemmes. Kanskje innser al-Rabi’ i at irakerne ikke kommer til å finne oppreisning i hans svar. Kanskje har dette motivert ham til å stille Hussein til rette overfor det nye ordenshierarkiet og den nye sosiale konteksten ved å appellere til mannens forhold til Gud. Her bryter ikke kommunikasjonen sam-

men, men utvikles ved hjelp av andre former; nemlig fysisk vold. Vold som uttrykksform kan være et tegn på avmakt, og et forsøk på å gjenvinne kontroll over situasjonen. Sett i sammenheng med Husseins tidligere svar, derimot, er det fristende å tolke Husseins voldsbruk mot al-Rabi’ i som en miskjennelse av spørsmålets innhold eller spørsmålets ille-

Hussein forteller oss her at hans verden er svart/hvit. Du er enten for eller imot.

gitime funksjon i situasjonen. Det crescendo som skapes i Husseins kjede av svar/utsagn lander endelig på et fortissimo som krever mobilisering av hele kroppens uttrykksapparat. Mye tyder på at også her er Hussein retorisk bevisst og handler i tråd med et legitimt retorisk mønster etter den gamle orden hvor han selv topper hierarkiet.

Kommunikasjonen med Hussein når klimaks med al-Rabi’ is samvittighets-spørsmål. Hussein er kanskje avsatt, men oppfører seg ikke som en handlingslammet. Husseins strategi er å gjenvinne makt over situasjonen. Han erkjenner at selv den kneblede har grammatiske ressurser og kommunikative strategier til å løfte sin posisjon. Hussein holder stand; kapteinen er den siste til å forlate det synkende skip.

Avisen som mellomledd

Ovenfor ble det presisert at samtalen mellom rådet og Hussein er gjengitt i en journalistisk tekst. Dette gjenspeiles i gjensvelsesformen, tekststrukturen og avisens

gjentakende tilstedeværelse i teksten. Når vi analyserer Husseins subjektforståelse, oppdager vi fort at avisens egen diskurs legger sterke føringer for hvordan leseren skal tolke situasjonen.

Vi ser at rådets påstander om Husseins ansvar for voldelige handlinger ikke imøtekommes. Hvordan skal det irakiske folk gå videre; hvordan skal de leve med det

*Samtalen gir inntrykk av en våken
og energisk Hussein som lar seg
engasjere av spørsmålene.*

som har skjedd? Folket ([5] “Hvorfor gjorde du dette mot folket?”), som rådet konfronterer Hussein med hele fem ganger, krever svar ([11] “Er du klar over hva folket ville gjort med deg hvis vi overleverte deg til dem?”). Husseins manglende skyldfølelse matcher ikke folkets krav, og dermed rettes søkelyset på hans religiøse samvittighet – som blir hovedtema i avisens historie. Artikkelen som rammer inn utvekslingen mellom rådet og Hussein, er en tekst mettet med religiøse referanser: oppstandelsens dag, de to shiamuslimske martyrene fra Sadr-familien, Guds forbannelse, Saddam var kledd i en hvit kjortel, etc. Hvorfor velger avisen å konstruere historien forankret i en religiøs diskurs?

I samtalen ser vi at Hussein fremstår som uimottakelig og avviseende for rådets appell til hans samvittighet: “De er villedet” (12) og “Dette er de arabiske forræderes skjebne” (14). Avisen rapporterer med egen stemme at han både er “sarkastisk” (linje 2) og truende (linje 21, siste del: “[..] da han svertet ham [al-Rabi’ i]

og holdt på å angripe ham”). Hussein viser ingen umiddelbare tegn til anger. Kanskje nettopp for at folket skal få følelsen av lindring og oppreisning for de plager Hussein har påført dem, dreier al-Manara historien inn i en religiøs ramme som en pretekst på dommens dag og fremhever al-Rabi’ is ord: “Det irakiske folk kommer til å sende deg til helvete” (20).

Ved å gjøre al-Rabi’ is kommentar til artikkelens hovedtema, vender avisen oppmerksomheten vekk fra samtakens opprinnelige formål og rådets identifiserende/utspørrende/autoritative funksjon og snur den i stedet mot Husseins verdensorden. For å forklare Husseins manglende innsikt i sine handlinger samkjører avisen al-Rabi’ is kommenterende stemme med sin egen når han evaluerer Husseins tilflukt til vold som “[..] et tegn på at han er en mafialeder, idet han fremviste den samme bøllete holdning han er kjent for [..]” (20). Avisen referer til ordene “bøllete holdning” fire ulike steder i teksten (i overskrift, ingress, referat, samt klimaks). Dermed tilbyr avisen en logisk forklaring på det irrasjonelle når den setter rådet og Hussein i polariserende posisjoner: orden versus kaos.

Saddams verdensorden blir av avisen konstruert som irrasjonell, drevet av irrasjonelle handlinger – i artikkelens innledende referat skriver avisen at Saddam var “truende og insisterende på sin irrasjonelle fremgangsmåte” (min utheving). Denne fremstillingen av Hussein som irrasjonell står imidlertid ikke i samsvar med funnene fra min egen analyse.

Hussein – i går og i dag den samme?

Denne korte teksten gir ikke tilstrekkelig bakgrunn for at vi kan trekke noen

generelle konklusjoner vedrørende Husseins subjektforståelse. Likevel kan den gi oss et lite innblikk i Husseins relasjon- og reaksjonsmønster, samt kommunikasjonsstrategi. Avisens forsøk på å fremstille ham som irrasjonell og gal, tyder på å være drevet av andre incentiver enn interessen for Husseins psykologi. Dessuten viser vår analyse at det kan tyde på at mannen er både våken og skarp i situasjonen: Han viker ikke på sin makt; han inngår ikke kompromiss.

Kanskje enda viktigere; interaksjonen, slik den fremstilles og innrammes i avisen, vender oss mot hvordan irakere (sett fra al-Manaras leserkrets) *orienterer* seg i relasjon til spørsmålet Saddam Hussein. I denne teksten søker al-Manara tilflukt i kosmisk rettferdighet. De juridiske prosessene mot Hussein er nå rett rundt hjørnet. Det skal bli interessant å se om Hussein fremdeles “taler som en president”, eller om to år i fangenskap har endret hans subjektforståelse.⁷ Av større betydning blir dog folkets reaksjoner, da de igjen skal grave frem minnene om ubeskrivelige grusomheter utført i Husseins navn. Men kaptein Hussein forlater ikke broen: Han seiler videre i brottsjø slik han antageligvis kommer til å gjøre om det ender med dødsstraff. Etterdønningene av Husseins regime kommer til å kaste mange lik på stranden så lenge minnet om hans terror finnes i folks bevissthet.

• f •

Coppock, Eva Mågerø, Landslaget for norskundervisning, Cappelen Akademisk Forlag as, Oslo, 1998

- 2 Den første gruppen gjenspeiler materielle handlinger, mens den andre gjenspeiler de verbale.
- 3 Spørsmål 9 har ikke funksjon som et spørsmål, til tross for spørsmålstegnet.
- 4 BBC Arabic, 15.07.03. Dette er den samme al-Rabi' i som senere ble rådgiver for nasjonal sikkerhet i overgangsregjeringen. Han har en bred kontaktflate med både de sekulære og de religiøse ledere i Irak og har holdt ukentlige møter med den shiittiske religiøse leder al-Sistani. Al-Rabi' i er religiøst orientert, men han ønsker ikke et teokrati på tvers av grunnloven, likesom han ikke ønsker at religiøse minoriteter blir ekskludert fra makten (BBC, 29.01.05). BBC Arabic: <http://news.bbc.co.uk/hi/arabic/news/>, 15.07.03, og 29.01.05
- 5 Dvs. gjentakelser av såkalte pragmatiske element. Pragmatiske gjentakelser kan måles ved å distribuere teksten i noe som kalles for et “footing diagram”. Se Silverstein, Michael: “‘Cultural’ Concepts and the Language-Culture Nexus”, *Current Anthropology*, Vol. 45, No. 5, 2004
- 6 Dette er setninger som kun inneholder subjekt og predikat, som er en konvensjonell måte å konstruere arabiske setninger på. Norske setninger må derimot alltid inneholde et verb for å gi mening.
- 7 Rettsprosessen kan følges på spesialdomstolen for Iraks hjemmeside <http://www.iraq-ist.org/>

1 *Systemic Functional Grammar* er den språkteorien som fokuserer på hvordan mening oppstår i språk. Teoriens grunnlegger, Halliday, mener at språket i hovedsak har tre funksjoner: å representere verden, å formidle relasjoner, samt en tekstuell dimensjon som forteller om hvordan språket konstrueres i tekst. Hovedprinsippene om denne teorien foreligger også på norsk som i Halliday, A.M.K.: «Å skape mening med språk – En samling artikler», presentert og redigert av Kjell Lars Berge, Patrick